

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Цапко-Піддубної Ольги Іванівни

“Механізми досягнення енергоефективності економіки країн
Центральної та Східної Європи в умовах європейської інтеграції”,

представлену на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук за спеціальністю

08.00.02 - світове господарство і міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дослідження

Сучасні тенденції розвитку економіки більшості країн світу передбачають врахування одного з основних принципів парадигми сталого розвитку – раціонального та ефективного використання природних ресурсів, у тому числі паливно-енергетичних. Підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів є умовою конкурентоздатності економіки, а також механізмом мінімізації економічних, екологічних, енергетичних та геополітичних ризиків. Пошук дієвих механізмів, які регулюватимуть та стимулюватимуть процеси підвищення енергоефективності економіки, є надзвичайно актуальними, насамперед для України в умовах інтеграції до ЄС.

Слід виділити практичну цінність та наукову вагомість обраних автором векторів дослідження, зокрема, вплив структури економіки, передусім, галузевої структури промислового сектору, технологічного рівня розвитку та інституційного середовища на процеси ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів. Визначення впливу зазначених чинників безперечно сприятиме виявленню оптимальних механізмів досягнення енергоефективності економіки країн Центральної та Східної Європи. Особливо важливим є глибоке опрацювання практики підвищення енергоефективності економіки країн ЦСЄ-членів ЄС, досвід яких сприятиме

підвищенню енергоефективності економіки України та водночас, враховуючи своєїнтеграційні наміри, скеровуватиме розвиток національної економіки у відповідності до трендів розвитку країн ЄС.

Наукова новизна отриманих результатів

Узагальнюючим результатом наукової новизни дисертаційного дослідження є визначення оптимальних для розвитку та використання механізмів досягнення енергоефективності економіки країн Центральної та Східної Європи. Найбільш вагомими науковими результатами, що розкривають особистий внесок дисертанта у розробку досліджуваної проблеми та характеризують новизну дослідження, полягають, на наш погляд, у такому:

- На основі оцінки рівня ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів, аналізу інституційного середовища реалізації політики енергоефективності, а також на основі економіко-математичного моделювання для країн ЦСЄ доведено позитивний вплив вступу країни до ЄС на енергоефективність її економіки (с. 76, 116-117, 120-121, 163-164).

- Визначено, що в країнах ЦСЄ політика енергоефективності досягає результативності на основі взаємодії ринкового та державних механізмів. Автором доведено, що ринковий механізм – недостатня умова підвищення енергоефективності економіки в силу існування інформаційних, інституційних та економічних бар'єрів, які необхідно долати, використовуючи механізми досягнення енергоефективності економіки (с. 161-162).

- Визначено оптимальні для розвитку та використання в країнах ЦСЄ механізми досягнення енергоефективності економіки, враховуючи головні чинники впливу на енергоефективність економіки (с. 127-128) та бар'єри на шляху до реалізації політики енергоефективності (с. 151, 153-157). Це зокрема, регулятивні, інформаційного забезпечення, інвестиційного стимулювання та добровільні угоди.

- На основі систематизації існуючих у світовій науковій думці та практиці механізмів досягнення енергоефективності економіки, автор класифікувала їх на такі групи: регулятивні норми, механізми інформаційного забезпечення, інвестиційного стимулювання, добровільні угоди та адміністративно-контролюючі механізми (с. 27).

- Удосконалено підходи до кількісного аналізу ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів в економіці. Зокрема, автором систематизовано та класифіковано показники енергоефективності у групи, що характеризують енергоефективність економічної діяльності на мікро- та макрорівні (с. 59-60). За допомогою цієї системи показників автором здійснено комплексний аналіз енергоефективності економіки країн ЦСЄ (с.73-74).

- Виокремлено структурний вплив на енергоефективність економіки країн ЦСЄ, який обраховано як різницю між показниками енергоємності за існуючої структури економіки та енергоємності за певної оптимальної структури економіки – середньої структури економіки країн ЄС (с. 78). В результаті визначено можливий рівень зниження енергоємності економіки країн ЦСЄ, реалізуючи структурні зміни у напрямі забезпечення оптимальної структури економіки (с. 79).

- На основі генези теоретичних досліджень ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів в залежності від економічної системи, зокрема ринкової та командно-адміністративної, автором зроблено висновок, що жодна із зазначених вище економічних систем не виявляють цілковитої економічної та екологічної ефективності споживання паливно-енергетичних ресурсів. Проте, зазначено, що ринковий механізм формування цін на паливно-енергетичні ресурси, розвиток та формування конкурентного середовища та розвиток організаційно-інституційного середовища політики енергоефективності є основою для формування інтересу у суб'єктів господарювання до підвищення енергоефективності їхньої економічної діяльності (с. 55).

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій

Наукові розробки та висновки здобувача є достатньо обґрунтованими і достовірними. У дисертаційній роботі використані загальнонаукові та спеціальні методи аналізу економічних явищ та процесів, зокрема, історико-логічний, якісний аналіз та синтез, динамічні порівняння та порівняльний аналіз, наукове абстрагування, статистико-економічний та регресійний аналіз тощо.

Отримані результати базуються на використанні наукових та аналітичних праць українських та зарубіжних вчених, офіційних публікацій та статистичних даних Міжнародного енергетичного агентства, Світової енергетичної ради, Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, бази даних Одісі (Odyssee).

Робота отримала належний рівень апробації. За результатами дослідження опубліковано 11 наукових праць загальним обсягом 5,6 друк. арк., зокрема 8 із них загальним обсягом 5 друк. арк. – у провідних фахових виданнях, з яких автору особисто належить 4,7 друк. арк. Публікації відображають зміст дисертаційної роботи.

Автореферат дисертації підготовлено у відповідності із встановленими вимогами, а викладений в ньому матеріал розкриває зміст роботи в повній мірі.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано на кафедрі міжнародного економічного аналізу і фінансів Львівського національного університету імені Івана Франка відповідно до плану науково-дослідної роботи за темами: “Формування структури та ринків капіталу в постсоціалістичних країнах Центральної та Східної Європи” (номер державної реєстрації 0107U007426), “Дослідження

механізмів інституційних змін та інституційного середовища економічного розвитку в країнах Центральної та Східної Європи” (номер державної реєстрації 0110U003149), а також “Дослідження проблеми вибору та формування траєкторії економічного розвитку держав в умовах їх значної торговельної та фінансової відкритості” (номер державної реєстрації 0113U000869), в межах яких автором запропоновано інституційні механізми сталого розвитку країн з точки зору енерговикористання, розроблено та запропоновано використання певних механізмів щодо подолання бар’єрів на шляху до інвестування у сферу енергоефективності.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

Теоретичне значення результатів проведеного дослідження полягає в розвитку теоретико-методологічних основ політики енергоефективності. Теоретичні положення, методологічні та прикладні аспекти можуть використовувати науковці для подальшого дослідження питань ефективності та конкурентоспроможності економіки з точки зору споживання паливно-енергетичних ресурсів та механізмів досягнення енергоефективності економіки, а також державні органи влади при реалізації політики енергоефективності.

Результати наукових досліджень є складовими навчальних програм, що використовують на факультеті міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка під час викладання нормативних дисциплін “Міжнародний економічний аналіз”, “Фінанси та економічне зростання держав”, а також дисциплін спеціалізації “Економіка ЄС” (довідка № 2489 – Н від 02. 06. 2015 р.).

Окремі теоретичні положення, практичні рекомендації та висновки знайшли відображення під час підготовки програмних документів Департаменту економічного розвитку, торгівлі та промисловості Львівської обласної державної адміністрації (довідка №1/ 43 – 2436 від 04. 06. 2015 р.).

Зауваження та дискусійні положення до дисертації

Незважаючи на високий науковий рівень проведеного дослідження та обґрунтованість отриманих результатів, щодо роботи можна висловити ряд зауважень:

- У тексті дисертації не міститься чіткого визначення та обґрунтування вибору кола тих країн, які досліджуються та розглядаються автором, як країни Центральної та Східної Європи. У першому розділі та у наступних розділах, присвячених прикладним аспектам політики, спрямованої на підвищення енергоефективності економіки та авторським рекомендаціям, направленим на вирішення поставлених у дисертації завдань. Зазначено, що до країн Центральної та Східної Європи автор зачисляє такі: Україну, Республіку Польща, Словацьку Республіку, Чеську Республіку та Угорщину (с. 3). Проте, досліджуючи емпіричний вплив певних чинників на енергоефективність економіки автор розширює коло країн, додаючи Республіку Білорусь, Естонію, Латвію, Литву, Республіку Молдова, Російську Федерацію та Румунію (с.114). Як наслідок, аналітичний та емпіричний аналіз здійснюється в розрізі різних груп країн, що певною мірою ускладнює формулювання висновків і рекомендацій.

- Емпіричне дослідження про визначення головних чинників впливу на енергоефективність економіки країн Центральної та Східної Європи, описане у розділі 3 (3.1) мало б більш прикладний характер, якщо його проводити не у розрізі панельних даних, а для окремих країн, зокрема: України, Республіки Польща, Словацької Республіки, Чеської Республіки та Угорщини. Такий підхід дав би можливість побачити відмінності між країнами та виявити причино-наслідкові зв'язки між залежною та незалежними змінними для кожної країни окремо. Також, інтерпретація результатів емпіричного дослідження, яке здійснюється з метою максимізації позитивного та мінімізації негативного впливу досліджуваних чинників на енергоефективність економіки, виглядала б більш аргументовано у разі

співставлення з історичним досвідом країн Центральної та Східної Європи. Це своєю чергою дозволило б чіткіше окреслити перспективи активізації процесів підвищення енергоефективності економіки України.

- Більшість наведених у роботі авторських рекомендацій, попри свою достатню наукову обґрунтованість, не доведені до рівня чітких прикладних моментів їхньої реалізації. До прикладу, автор зазначає, що оптимальним для розвитку та використання у країнах Центральної та Східної Європи у групі фінансових механізмів є позики за зниженими відсотковими ставками (с. 156), проте не зазначено, наприклад, якою у кількісному вимірі повинна бути ця ставка та який механізм фінансування енергоефективних проєктів для країн Центральної та Східної Європи-членів ЄС та для України.

Загальна оцінка дисертації

Викладені зауваження та дискусійні положення щодо дисертаційної роботи не впливають на її загальну позитивну оцінку. Дисертаційна робота Цапко-Піддубної Ольги Іванівни “Механізми досягнення енергоефективності економіки країн Центральної та Східної Європи в умовах європейської інтеграції” є завершеною самостійною науковою роботою, в якій автором вирішено важливу наукову задачу – визначення оптимальних для розвитку та використання механізмів досягнення енергоефективності економіки в країнах ЦСЄ за переходу до ринкових умов господарювання, а також у контексті європейської інтеграції та розроблено практичні рекомендації щодо формування політики активізації процесів підвищення енергоефективності економіки країн ЦСЄ та України.

Основні положення, що виносяться на захист, отримано особисто автором, вони характеризуються науковою новизною та достовірністю.

Зміст дисертаційної роботи відповідає обраній темі, забезпечує досягнення поставленої мети і вирішення завдань дослідження та відповідає вимогам чинного Положення про порядок присудження наукових ступенів та

присвоєння вчених звань України, а її автор Цапко-Піддубна Ольга Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Львівської комерційної академії

к.е.н., доцент

Ю.В. Полякова

